

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/9347,Piecioro-bohaterow-odzyskalo-nazwiska-Warszawa-1-marca-2015.html>
18.04.2024, 07:26

Pięcioro bohaterów odzyskało nazwiska - Warszawa, 1 marca 2015

Na uroczystości w Pałacu Prezydenckim, z udziałem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, rodziny pięciu osób – ofiar terroru komunistycznego odebrały noty identyfikacyjne swoich ekshumowanych wcześniej krewnych.

Zidentyfikowani to: [Marian Kaczmarek](#), [Józef Kozłowski](#), [Stanisław Kutryb](#), [Edward Pytko](#) i [Danuta Siedzikówna](#).

W przemówieniu, wygłoszonym podczas uroczystości w Pałacu Prezydenckim, Prezes IPN Łukasz Kamiński przypomniał, jak doszło do uchwalenia przez Sejm RP ustawy o Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Przedstawił dorobek Instytutu Pamięci Narodowej w zakresie badań naukowych nad polskim podziemiem niepodległościowym i popularyzacji tego zagadnienia. Wymienił tu dwie bardzo ważne publikacje: „Atlas polskiego podziemia niepodległościowego” pod redakcją Sławomira Poleszaka i Rafała Wnuka oraz „Śladami zbrodni” pod redakcją Tomasza Łabuszewskiego.

Dr Łukasz Kamiński mówił również o projekcie poszukiwań miejsc pochówku ofiar komunizmu, realizowanym wspólnie przez IPN, Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Ministerstwo Sprawiedliwości i inne instytucje. Pokrótkę przedstawił efekty działania Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów, utworzonej przez IPN i

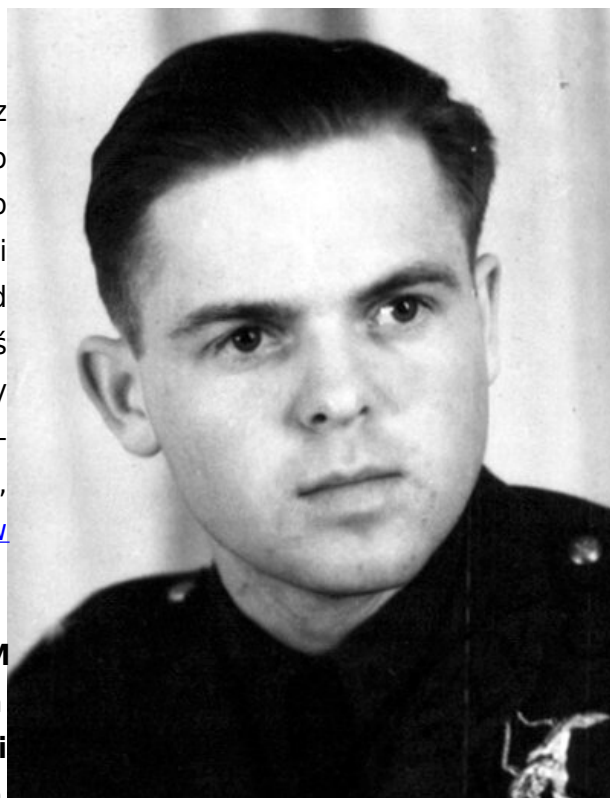
Danuta Siedzikówna (1928-1946) ps. „Inka”, sanitariuszka V Wileńskiej Brygady AK. Wstąpiła w strukturę Armii Krajowej wraz z siostrą Wiesławą w grudniu 1943 r. Kilka miesięcy później ukończyła kurs sanitariuszki. Działała w siałce konspiracyjnej AK kierow

Pomorski Uniwersytet Medyczny.

„Pułkownik Łukasz Ciepłiński, rotmistrz Witold Pilecki i inni bohaterowie polskiego podziemia niepodległościowego wysoko postawili przed nami ideał człowieczeństwa i patriotyzmu. Warto mieć ten wzór przed oczyma, abyśmy i my mogli kiedyś powtórzyć proste słowa Danuty Siedzikówny »Inki«, że zachowaliśmy się jak trzeba” – podkreślił, kończąc swoje wystąpienie, Kamiński ([pełny tekst wystąpienia w załączniku](#)).

M
a
r
i
a
n
K
a
c
z
m
a
r
e
k
(
1
9

Edward Pytko (1929-1952) podporucznik pilot instruktor w Oficerskiej Szkole Lotniczej nr 5 w Radomiu. Urodził się 14 września 1929 r. w miejscowości Wiewiórka (powiat Dębica), gdzie ukończył Szkołę Powszechną. Kontynuował naukę w Gimnazjum Przemysłowo-Rad

04-1953)

ps. „Paweł”, maszynista kolejowy, kurier emigracyjnego ośrodka wywiadowczego w Barkhausen.

Urodził się 7 października 1904 r. w miejscowości Kornowo, pow. Leszno. Z wykształcenia był ślusarzem. Do 1939 r. pracował jako monter w Polskich Kolejach Państwowych w Poznaniu. W czasie okupacji w dalszym ciągu był pracownikiem kolei. W tym czasie pomógł w ucieczce dwóm sowieckim jeńcom, skierowanym do pracy

Józef Kozłowski (1910-1949) ps. „Las”, „Vis”, „J. Kaweckii”, komendant Okręgu XVI NZW. Urodził się 19 marca 1910r. w Dementu na Łotwie, syn Michała i Teodory z domu Jurkjan. W latach 1931-1932 służył w 5 pp leg w Wilnie uzyskując stopień podoficerski. Prac

przy parowozach. Po zakończeniu wojny uczestniczył w odbudowie polskiego kolejnictwa w Poznaniu. Obsługiwał pociągi osobowe jako pilot-maszynista na trasie Poznań - Frankfurt nad Odrą. Od wiosny 1949 r. do kwietnia 1952 r. był związany z ośrodkiem wywiadowczym Barkhausen, podlegającym polskim władzom emigracyjnym w Londynie. Jako kurier przewoził przez granicę pomiędzy Polską a NRD osoby kierowane do niego przez ekspozyturę ośrodka w Berlinie. Transportował i dostarczał pod wskazane adresy pocztę wywiadowczą. Jego kontaktem była Maria Ginter, będąca kolejnym ogniwem komunikacyjnym pomiędzy centralą ośrodka wywiadowczego w Barkhausen a Marianem Kaczmarkiem. Aresztowany przez UB 6 kwietnia 1952 r. w swoim poznańskim mieszkaniu. Proces został utajniony i odbywał się bez udziału obrońcy. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie pod przewodnictwem por. Jerzego Godlewskiego 7 listopada 1952 r. Marian Kaczmarek został skazany na karę śmierci. Rada Państwa decyzją z 30 marca 1953 r. nie skorzystała z prawa łaski. Wyrok wykonano 7 kwietnia 1953 r. w więzieniu mokotowskim w Warszawie.

Marian Kaczmarek (1904-1953) ps. „Paweł”, maszynista kolejowy, kurier emigracyjnego ośrodka wywiadowczego w Barkhausen. Urodził się 7 października 1904 r. w miejscowości Kornowo, pow. Leszno. Z wykształcenia był ślusarzem. Do 1939 r. pracował jako monter

Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa postanowieniem z 9 listopada 1990 r. uznała za nieważny wyrok wydany w sprawie Mariana Kaczmarka przez WSR w Warszawie w listopadzie 1952 r.

Józef Kozłowski (1910-1949)

ps. „Las”, „Vis”, „J. Kawecki”, komendant Okręgu XVI NZW.

Urodził się 19 marca 1910 r. w Demeniu na Łotwie, syn Michała i Teodory z domu Jurkjan. W latach 1931-1932 służył w 5 pp leg w Wilnie uzyskując stopień podoficerski. Pracował jako gajowy w pow. Stara Wilejka. Od 1940 r. w szeregach organizacji konspiracyjnej na terenie okupowanej Wileńszczyzny, później w ZWZ-AK. Z końcem 1943 r. został zmobilizowany przez władze okupacyjne do białoruskiej formacji policyjnej, której zadaniem była ochrona miejscowej ludności przed sowiecką partyzantką (prawdopodobnie poszedł tam skierowany przez AK). Pododdział tej grupy kwaterujący w Starej Wilejce, składający się w znacznym stopniu z Polaków, nazywano potocznie „Legionem Polskim”. Jednostka ta, szybko ewakuowana przez Niemców na zachód, nie zdążyła dołączyć do partyzanckich brygad AK w czasie akcji „Burza” na Wileńszczyźnie. Uczyniła to dopiero na terenie powiatu Ostrołęka, gdzie zlikwidowała niemieckiego dowódcę i dołączyła do oddziału partyzanckiego 5 pułku ułanów AK, dowodzonego przez ppor. Kazimierza Stefanowicza ps. „As”. Józef Kozłowski na czele swych kresowych podkomendnych uczestniczył w walkach z Niemcami w ramach operacji „Burza” w okolicach miejscowości Jazgarka, Karaska i Charcibałda. Działalność niepodległościową kontynuował następnie w ramach Obwodu AK-AKO Ostrołęka, uczestnicząc w wielu akcjach z zakresu samoobrony przed komunistycznym aparatem represji.

Jesienią 1945 r. przeszedł wraz z podkomendnymi do „XVI” Okręgu NZW dowodzonego przez kpt. Zbigniewa Kuleszę „Młota”. Pełnił funkcję szefa Pogotowia Akcji Specjalnej na terenie powiatu ostrołęckiego, a następnie na terenie całego „XVI” Okręgu NZW „Mazowsze”. Dowodził wieloma akcjami bojowymi przeciwko siłom UB, KBW i MO. Po ujawnieniu się kpt. „Młota” został w dniu 20 maja 1946 r. wybrany przez kadrę dowódczą średniego szczebla na stanowisko komendanta „XVI” Okręgu NZW (zmienił kryptonim okręgu na „Orzeł”). Przyjął wówczas nowy pseudonim – „Vis”. Zreorganizował „XVI” Okręg NZW, powołując siedem Komend Powiatowych, których sztaby działały jako ruchome grupy partyzanckie. Uruchomił akcję informacyjno-propagandową, zwalczał przestępczość

pospolitą. W wyniku donosu agenta UB pseud. „Zadrozny” został 25 czerwca 1948 r. otoczony wraz z swym sztabem w bunkrach nieopodal wsi Gleba (gm. Kadzidło). W akcji przeciwko kilkunastoosobowej grupie partyzantów brało udział ponad 50 plutonów 1 i 2 Brygady KBW, tj. ponad 1500 żołnierzy, 4 samoloty i artyleria. Po całodziennej walce i nieudanej próbie przebicia się, obrona partyzancka została przełamana (czterech poległo, dziewięciu - w tym 2 rannych - oraz dwie kobiety i dziecko wpadło w ręce komunistów). Ranny Józef Kozłowski został przewieziony do Warszawy, gdzie przeszedł ciężkie śledztwo. Został 29 kwietnia 1949 r. skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na sesji wyjazdowej w Ostrołęce pod przewodnictwem mjr. Mieczysława Widaja na karę śmierci. Bolesław Bierut nie skorzystała z prawa łaski. Józef Kozłowski został zamordowany 12 sierpnia 1949 r. w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie (wraz z nim zginęli jego najbliżsi współpracownicy: Czesław Kania „Nałęcz”, Bolesław Szyszko „Klon” i Piotr Macuk „Sęp”).

Stanisław Kutryb (1925-1949)

ps. „Ryś”, „Rekin”, żołnierz Narodowego Zjednoczenia Wojskowego.

Ur. 7 maja 1925 r. w Oborczykach, gm. Baranowo, pow. Przasnysz, syn Stanisława i Marii z Durzaków. We wrześniu 1946 r., po otrzymaniu karty powołania do „ludowego” WP zaczął się ukrywać, a w dwa miesiące później dołączył do oddziału partyzanckiego PAS „XI” Okręgu NZW dowodzonego przez Józefa Kozłowskiego „Lasa”. W styczniu 1947 r. przydzielony do patrolu Bolesława Szyszko „Klona”, operującego w powiatach Ostrołęka i Przasnysz. Okresowo pełnił służbę ochronną przy sztabie „XVI” Okręgu NZW. Po reorganizacji okręgu, mającej miejsce wiosną i latem 1947 r., skierowany do patrolu PAS Komendy Powiatu NZW krypt. „Orłowo”, dowodzonego przez Wacława Mówińskiego „Szczygła”. W lipcu 1948 r. Stanisław Kutryb przeszedł do patrolu KP „Płomień”. Ukrywał się wraz ze Stanisławem Bączkiem „Wiewiórką” w leśnym „bunkrze” na terenie gminy Baranowo. Obaj partyzanci, zadenuncjowani przez TW „Błyskawica”, zostali ujęci 3 października 1948 r. przez grupę operacyjną UB. Kutryba osadzono w areszcie PUBP w

Przasnyszu, skąd 14 grudnia 1948 r. został przeniesiony do więzienia mokotowskiego w Warszawie. Po pokazowej rozprawie na sesji wyjazdowej w Przasnyszu 15 stycznia 1949 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie pod przewodnictwem kpt. Stanisława Wotoczka skazał go na karę śmierci. Najwyższy Sąd Wojskowy utrzymał wyrok w mocy. Bolesław Bierut decyzją z dnia 13 maja 1949 r. nie skorzystał z prawa łaski. Stanisław Kutryb został zamordowany 19 maja 1949 r. w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. Ujęty wraz z nim Stanisław Bączek „Wiewiórka” został także skazany na karę śmierci i zamordowany w więzieniu mokotowskim w maju 1949 r.

Edward Pytko (1929-1952)

podporucznik - pilot instruktor w Oficerskiej Szkole Lotniczej nr 5 w Radomiu

Urodził się 14 września 1929 r. w miejscowości Wiewiórka (powiat Dębica), gdzie ukończył Szkołę Powszechną. Kontynuował naukę w Gimnazjum Przemysłowo-Radiotechnicznym w Dierżoniowie. W 1949 r. jako ochotnik wstąpił do wojska. Został skierowany do Oficerskiej Szkoły Lotniczej, gdzie ukończył kurs pilotażu, a następnie w 1951 r. kurs pilotażu na samolotach myśliwskich. Od 26 sierpnia 1952 r. na stanowisku pilota instruktora w Oficerskiej Szkole Lotniczej nr 5 w stopniu chorążego, z dniem 30 kwietnia 1952 r. awansowany do stopnia podporucznika. W dniu 7 sierpnia 1952 r., w trakcie odbywania lotu treningowego na samolocie Jak-9, zdecydował się na ucieczkę na Zachód, przez Czechosłowację chcąc dotrzeć do amerykańskiej strefy okupacyjnej w Austrii. Wylądował w strefie radzieckiej na lotnisku Wiener Neustadt - prawidłową nawigację uniemożliwiły mu gęste chmury. Został zatrzymany przez wojska radzieckie i przekazany władzom w Polsce. Decyzją Sądu Wojsk Lotniczych pod przewodnictwem mjr. Ludwika Felsa z dnia 18 sierpnia 1952 r. został skazany na karę śmierci. Najwyższy Sąd Wojskowy na posiedzeniu w dniu 21 sierpnia 1952 r. nie uwzględnił skargi rewizyjnej i utrzymał wyrok w mocy. Bolesław Bierut decyzją z dnia 28 sierpnia 1952 r. nie skorzystał z prawa łaski. Wyrok wykonano 29 sierpnia 1952 r. o godzinie 19.00 w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie.

Danuta Siedzikówna (1928-1946)

ps. „Inka”, sanitariuszka V Wileńskiej Brygady AK.

Wstąpiła w struktury Armii Krajowej wraz z siostrą Wiesławą w grudniu 1943 r. Kilka miesięcy później ukończyła kurs sanitariuszki. Działała w siatce konspiracyjnej AK kierowanej przez leśniczego Stanisława Wołonciewa ps. „Konus” z Narewki. W październiku 1944 r. podjęła pracę jako kancelistka w nadleśnictwie w Narewce. W czerwcu 1945 r. wraz z pracownikami nadleśnictwa została aresztowana przez NKWD i UBP pod zarzutem współpracy z podziemiem niepodległościowym. Uwolniona z konwoju aresztantów przez oddział 5 Wileńskiej Brygady AK, do którego dołączyła. Została sanitariuszką w oddziale „Konusa”, potem w szwadronach: por. Jana Mazura ps. „Piast” i por. Marcina Plucińskiego ps. „Mścisław” w plutonie Zdzisława Badochy ps. „Żelazny”. Po rozformowaniu oddziału we wrześniu 1945 r. podjęła naukę w gimnazjum w Nierośnie (gm. Dąbrowa Białostocka). W marcu 1946 r. „Inka” dołączyła ponownie do oddziału, który operował na terenie Pomorza Gdańskiego. Dostała przydział sanitariuszki do szwadronu dowodzonego przez Zdzisława Badochę ps. „Żelazny”. Wykonywała również zadania łączniczki, a czasem także zwiadowcy. W trakcie wielu akcji przeprowadzonych przez szwadron udzielała pomocy medycznej kolegom z oddziału oraz jednemu z rannych milicjantów. Ostatnią misją „Inki” była podróż po zaopatrzenie medyczne do Malborka, Gdańska i Olsztyna, zlecona przez Olgierda Christę ps. „Leszek”. Aresztowana w lokalu konspiracyjnym w nocy z 19 na 20 lipca 1946 r. w Gdańsku-Wrzeszczu. Brutalne śledztwo, opierające się na poniżaniu i torturach, miało na celu wydobycie z niej informacji na temat działalności oddziału mjr. Zygmunta Szendzielarza ps. „Łupaszka”. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 3 sierpnia 1946 r. została skazana na dwukrotną karę śmierci. Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski. Czekaając na wykonanie wyroku, z więzienia karno-śledczego przy ul. Kurkowej w Gdańsku przekazała krewnym gryps: „Jest mi smutno, że muszę umierać. Powiedzcie mojej babci, że zachowałam się jak trzeba”. Wyrok na niespełna osiemnastoletniej „Ince” wykonano 28 sierpnia 1946 roku. Według relacji

przymusowego świadka egzekucji, ks. Mariana Prusaka, ostatnie słowa „Inki” to: „Niech żyje Polska! Niech żyje »Łupaszko«!”.

Wydział IV Karny Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku postanowieniem z 10 czerwca 1991 r. uznał za nieważny wyrok wydany w sprawie „Inki” przez WSR w Gdańsku w sierpniu 1946 r.

www.inka.ipn.gov.pl

* * *

Do tej pory w całym kraju udało się ekshumować szczątki kilkuset osób. Wśród zidentyfikowanych byli m.in. Hieronim Dekutowski, Stanisław Kasznica, Bolesław Kontrym, Stanisław Mieszkowski, Antoni Olechnowicz, Marian Orlik i Zygmunt Szendzielarz.

W latach 1944–1956 wskutek terroru komunistycznego w Polsce śmierć poniosło około pięćdziesięciu tysięcy osób, straconych na mocy wyroków sądowych, zamordowanych i zmarłych w siedzibach Urzędów Bezpieczeństwa i Informacji Wojskowej, więzieniach i obozach, zabitych w walce lub w trakcie działań pacyfikacyjnych. Znaczną część ofiar stanowili członkowie antykomunistycznego ruchu oporu, kontynuujący walkę zbrojną do początku lat pięćdziesiątych.

Prace ekshumacyjno-identyfikacyjne prowadzi interdyscyplinarny zespół naukowy, tworzony przez antropologów, archeologów, genetyków, historyków i medyków sądowych pod kierownictwem dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka, naczelnika Samodzielnego Wydziału Poszukiwań IPN. Badania genetyczne koordynuje dr Andrzej Ossowski z Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Zespół grupuje specjalistów z Instytutu Pamięci Narodowej, Instytutu Ekspertyz Sądowych z Krakowa, Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów oraz Zakładów Medycyny Sądowej ze Szczecina i Wrocławia

Ogólnopolski projekt badawczy „Poszukiwania nieznanymi miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego 1944–1956” jest efektem współdziałania wielu instytucji państwowych, przede wszystkim IPN, Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie i Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Ich współpraca ma na celu ustalenie lokalizacji grobów straconych i zamordowanych w latach stalinizmu, ekshumację i identyfikację odnajdywanych szczątków. Działania te są finansowane z budżetu państwa.

Więcej o programie poszukiwań:

<http://poszukiwania.ipn.gov.pl/>

ZDJĘCIA

Źródło: Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej / autor Eliza Radzikowska-Białobrzewska